

Høringsuttalelse – NOU 2014: 8 Tolking i offentlig sektor

Multikulturelt Initiativ- og Ressursnettverk (MiR) viser til BLDs høringsbrev datert 02.12.14 vedrørende høring i forbindelse med ovennevnte rapport, og takker for invitasjonen til å avgi høringsuttalelse. Vi vil i vår uttalelse fokusere på de tiltak som er foreslått som retter seg mot vår målgruppe: foreldre og barn med minoritetsspråklig bakgrunn, samt gi vår vurdering av hvilke tiltak som bør prioriteres.

Tiltak 77: Lovforslaget

MiR slutter seg til dette tiltaket, og er enig i hovedmålsettingen med lovforslaget. MiR slutter seg til utvalgets konklusjon om at offentlige myndigheter skal sikre bruk av tolk for å sikre rettsikkerhet og likebehandling.

MiR mener at det bør etableres og legges til rette for individuell klageadgang også for brukere i tilfeller hvor loven brytes.

Tiltak 1-5: Myndighet og ansvar

MiR støtter tiltak 1-5. Bruk av kvalifiserte tolker i offentlig sektor er en forutsetning for at kommunikasjonen mellom offentlig tjenesteyter/virksomhet og minoritetsspråklig bruker skal fungere optimalt. MiR vil i den forbindelse understreke at kostnadene ved ikke å ta behovet for profesjonell tolking alvorlig, ikke bare er økonomiske, men at de også i høyeste grad har en menneskelig side for offentlige tjenestemenn og fagpersoner, så vel som for minoritetsspråklige i Norge. Her tenker vi at tiltak 4 med forankring og oppfølging av tolketjenestene bør taes inn i tildelingsbrev og kommunale plandokumenter og føringer vil være en god start.

Tiltak 6-8: Bruk av kvalifisert tolk i barnevern, barnehager og skoler

MiR har over lengre tid vært særlig bekymret for bruk av tolk i barnevernssaker og i utdanningssektoren, og setter pris på at utvalget har foreslått særskilte tiltak for disse sektorene. MiR støtter de foreslåtte tiltak 6-8.

MiRs medlemmer har i flere år rapportert til foreningen om å ha vært vitne til negative følger av at personer uten tolkefaglige kvalifikasjoner har vært tildelt tolkeoppdrag i barnevern og fylkesnemnder. Nåværende ordning med at det enkelte barnevernkontor etter eget forgodtbefinnende oppnevner tolk – uten å sjekke at tolken er kvalifisert – til nemndsbehandlinger i fylkesnemndene er etter MiRs oppfatning en ordning det haster med å avvikle. MiR støtter også forslaget om egenerklæring ved oppnevning av tolk, for å bidra til økt bevisstgjøring i barnevern og fylkesnemnder om habilitetsproblematikk, og for å sikre etterrettelige og trygge oppnevninger av kvalifiserte og upartiske tolker.

Skolene rapporterer problemer med å få tak i tolk, og foreldrene erfarer det er vanskelig å forstå det norske skolesystemet hvis ikke tolken kan «skolsk». Feilinformasjon kan lede et dårlig skoletilbud og feilvalg i skolen som bidrar til økt frafall i den videregående skolen. Foreldrene får også for dårlig informasjon om skolen slik at de ikke kan følge opp sine barn i skolen, der de i følge Barneloven har et medansvar. Forskning fra John Hattie viser at manglende oppfølging fra foreldre reflekteres i skoleresultater, som ofte er dårligere for barn med minoritetsbakgrunn.

Tiltak 46 og 71-76: Tilsyn og klage

MIR støtter utvalgets forslag om tilsynsmyndighet og klagenemnd i tiltak 36, 46 og 71-76. Tolk benyttes i situasjoner der kommunikasjon er vanskelig eller umulig på grunn av språkbarrierer. Brukerne av tolk har liten forutsetning for å vurdere tolkingens kvalitet. Det bør derfor være et organ med evalueringsmyndighet, som en klagenemnd. Det bør utarbeides klare retningslinjer for klagenemndas arbeidsmåte. Klagenemndas behandling av enkeltsakene bør være uavhengig.

Tiltak 20-30: Tolkeutdanning

MIR støtter i hovedsak utvalgets vurderinger, og mener at tiltak 21, 22, 23 og 24 er gode tiltak som kan øke kvalitet på tolketilbudet i Norge. MIR mener at det offentlige skal legge til rette for å muliggjøre økt bruk av kvalifiserte tolker innen offentlig sektor hvis økt bruk av tolk skal være en realistisk målsetning. Et svært viktig tiltak er å styrke den offentlige tolkeutdanningen som tilbys i Norge, å utdanne flere tolker og styrke deres formelle kompetanse. MIR mener utdanningen bør ha opptaksprøve, og at samtlige emner bør ha eksamen i praktisk tolking med bokstavkarakter. Det er noe som vil styrke utdanningstilbudets innhold, relevans og anseelse.

I tiltak 26 og 27 foreslår utvalget å se på muligheter for utvikling av utdanningstilbud i tolking ved flere institusjoner. MIR er positiv til disse tiltakene.

Tiltak 38-40: Tospråklig sjekk for potensielle tolker

Når det gjelder forslag 38 og 40 om å bedre administrasjonen og kvalitetssikring av tospråklig sjekk for potensielle tolker (ToSPoT), støtter MIR dette forslaget. MIR er enig i at flere potensielle tolker bør formalisere sin kompetanse for å kunne møte behovet for kvalifiserte tolker i offentlig sektor, og ToSPoT er et godt utgangspunkt.

Samtidig ser MIR at mange godt kvalifiserte statsautoriserte tolker og tolker med tolkeutdanning per i dag har mye ledig kapasitet; i følge en undersøkelse som IMDi har foretatt gjelder dette så mange som 80 % av tolkene. Per i dag er det nesten ingen utlysning for stillinger som tolk. De som har studert på Høgskoler og Universiteter er dømt til å leve som frilans, som ikke gir økonomisk trygghet.

MIR mener derfor at volumet på ToSPoT-testing ikke bør økes i den grad at arbeidsmarkedet for høyt kvalifiserte tolker forverres så drastisk at disse går over til andre yrker. Dette tiltaket bør derfor koordineres med tiltak som fremmer økt bruk av eksisterende kvalifiserte og erfarne tolker.

Tiltak 41-45: Nasjonalt tolkeregister

MIR støtter tiltak 41-45, og mener at tiltak 42 er det viktigste som bør særlig prioriteres. Tiltak 43 er et relativt enkelt tiltak som vil ha stor betydning for synliggjøring av registeret og tolkers kvalifikasjoner og kompetanse. Til tiltak 45, er MIR enig i at ferdighetene til en tolk skal vedlikeholdes og utvikles.

Tiltak 14-19: Statistikk og språkbehov

MIR støtter forslagene i tiltak 14-19, og anser at slik statistikk vil være av stor betydning for å sikre kvalifiserte tolker på ulike språk etter samfunnets behov.

Behov for tolking på ulike språk har endret seg fra år til år og fra sektor til sektor. Målet med utarbeiding av rapporteringsrutiner og statistikk, skal ikke bare ved å dekke markedets behov for

tolker. Det er like viktig at ikke "over-utdannes" tolker, som investerer tid og ressurser i en utdanning uten mulighet for arbeid. Behovet er stort for kvalifiserte tolker i alle offentlige etater, men siden det ikke er en stilling for tolker, vil de helst jobbe med noe annet enn tolking. Store sykehus og kommuner bør opprette en tolketjeneste med kvalifiserte tolker.

Tiltak 65-70: Beredskap

MIR setter pris på at Tolkeutvalget tar opp denne problemstillingen, og stiller seg bak de foreslåtte tiltakene. Det er essensielt at brukerne får tilgang på kvalifiserte tolker, spesielt i beredskaps- og krisesituasjoner.

Tiltak 55-59 Skjermtolking

MIR stiller seg i all hovedsak bak disse tiltakene. Vi ser at skjermtolking kan bedre tilgangen på tolker, spesielt i utdanningssinnssektoren, som ikke har så stor erfaring med bruk av tolk. Men det er samtidig viktig å påpeke at personlig oppmøte er å foretrekke, spesielt i situasjoner med foreldre uten skolegang eller barn.

Tiltak 60-64: Kommunikasjon via tolk

MIR støtter utvalgets foreslåtte tiltak. Det er tolkens faglige ansvar i henhold til retningslinjer for god tolkeskikk å tolke på en etisk og faglig forsvarlig måte. For at kommunikasjon via tolk skal være god er det viktig at særlig representanten for det offentlige forstår hva det innebærer kommunikasjonsmessig å bruke en tolk. I norsk offentlig sammenheng er det slik at kommunikasjonsansvaret oppfattes som en del av det faglige ansvaret. Dette medfører at fagpersonene trenger kunnskap om og ferdigheter i bruk av tolk for å kunne gjøre et faglig forsvarlig arbeid. Derfor mener vi at kommunikasjon i institusjonelle samtaler med og uten tolk bør være et integrert tema i all undervisning.

For ansatte som har fullført sin utdanning, vil det være behov for kursing i bruk av tolk via etterutdanning. Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA) har utviklet et dagskurs i Kommunikasjon via tolk som tilbys ansatte i offentlig sektor som burde spres.

Et annet punkt er at kvalifisert tolk kan ha mye kunnskap om ulike offentlige etater, tjenester og lover. Men det er ekstremt vanskelig å tolke nøyaktig uten forberedelser. Tolker ofte får oppdrag uten å få tilsendt viktige dokumenter relevante for forberedelser. Folk som kommer fra et samfunn hvor det ikke finnes velferdstjenester, lover osv vil ikke forstå en ren oversettelse av fagspråk og begreper. Tolken må gis tid til å fordøye slike tunge begreper som man ikke finne tilsvarende i tolkespråket. Forberedelse er en ofte et ignorert tema når man snakker om tolke kvalitet. Det offentlige bør være klar over dette ved bestilling av tolker og gi dem relevant materiale til forberedelser.

Med vennlig hilsen

**Multikulturelt Initiativ- og Ressursnettverk,
V/ styreleder**

Oslo, 31.3.15

